

6. У Києві відкрили масштабну виставку сучасної української фотографії. Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-culture/3289030-u-kyievi-vidkrili-masstabnu-vistavku-sucasnoi-ukrainskoi-fotografii.html> (30.04.2025)
7. У Луцьку відкрили виставку Нескорений Херсон. Район. Культура. URL: https://kultura.rayon.in.ua/news/555347-u-lutsku-vidkrili-vistavku-neskoreniy-kherson?fbclid=IwAR15FGgsqDJcq5-6z2ocKACIKykdBz8_-AoIDlbdgJjdU4UZHC1AqDIN52o_ (30.04.2025)
8. Фото з фронту на Донбасі у списку найкращих за версією Reuters. Історія знімку зі щенятами. LIGA.Life. URL: https://life.liga.net/amp/istoriyi/news/foto-s-fronta-na-donbasse-v-spiske-luchshih-po-versii-reuters-istoriya-snimka-so-schenkami_ (30.04.2025)
9. Фото полоненого захисника Азовсталі Ореста посіли перше місце на міжнародному фотоконкурсі. Читомо. URL: <https://chytomo.com/foto-polonenoho-zakhysnyka-azovstali-oresta-posily-pershe-mistse-na-mizhnarodnomu-fotokonkursi/> (30.04.2025)
10. Leica, що бачила Голодомор. Національний музей Голодомору-геноциду. URL: <https://holodomormuseum.org.ua/vystavka/leica-shcho-bachyla-holodomor/> (30.04.2025)
11. World Press Photo. URL: <https://www.worldpressphoto.org/> (30.04.2025)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-500-9-25>

ТИПИ ВІКОН В ТРАДИЦІЙНОМУ ЖИТЛІ ЧЕРНІГІВЩИНИ, ПОЛТАВЩИНИ, ЧЕРКАЩИНИ

Постол А. Р.

*аспірант кафедри образотворчого мистецтва
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

З давніх-давен на теренах сучасних Чернігівщини, Полтавщини, Черкащини були поширені вікна з міхурів тварин чи риб, які швидко пересихали, мали неприємних запах, привертати увагу комах, погано пропускали світло і не тримали достатньою мірою тепла. Взимку віконні отвори, які переважно були вузькими, приходилося затуляти зсередини будинку, аби не змерзнути.

Надалі з розвитком склоробства відомо з часів Київської Русі про виготовлення місцевих скляних шибок, котрі відрізнялися від грецьких тим, що мали заокруглені кути (бо вироблялися з халяви) і потовщення в середині виробу. Однак до епохи бароко вікна були однолистовими, й, відповідно не настільки добре захищали від холоду домівку, наскільки

б хотілося. Тому упродовж періоду Середньовіччя частіше місцеве населення використовувало сляби слюди, котрі були товщими за щільністю, і краще тримали тепло, або робили так звані вузенські архаїчні «волокові вікна» [3, с. 108–111].

Близько межі XVII–XVIII століть, коли вікна частіше стали встановлювати з кількох шарів скла [2] й більшого по відношенню до попереднього періоду розмірів, поступово еволюціонувала і сама конструкція вікна. Задля забезпечення країв рами від затікання, ззовні у багатьох регіонах України ставили віконниці, які за відсутності штор допомагали створювати темряву уночі, а за холодної пори року, водночас, і закривали шибки від продування, і прикрашали фасад будівлі.

З любов'ю українців до чепуріння своїх хат, особливо до великодніх свят, часто віконниці поєднували з різьбленою лиштвою у вигляді китиць (особливо ця традиція прижилась на більш північній Чернігівщині [1], але була облюбвана й у оточуючих землях Полтавщини, Черкащини), поодинокі випадки прикрашання фасадів зрубних і мазаних хат подеколи зустрічалось й на Київщині, яка історично з частиною Чернігівщини, Черкащини та Полтавщини знаходилася у межах однієї губернії.

Упродовж XIX – першої половини XX сторіччя з розвитком верстатів для деревообробки народне житло у вказаному регіоні набували більш ускладненого різьблення фасадів, часто поєднуючи вже не лише традиційні форми гзимсів та лиштиви з віконницями, а й декорування одвірків, ганочків, навісів і веранд. В епоху модерну дерев'яне опорядження традиційної забудови вказаних регіонів отримало ще й виразне «вибагливе» звучання, споріднюючи таку архітектуру з зодчеством великих європейських міст. Особливо виразним у час межі кінця XIX – початку XX століття стало поєднання різних елементів з прямокутними і трикутними фронтонами й поліхромним розписом.

Отже, еволюція форм і розмірів вікон та віконниць Чернігівщини, Полтавщини, Черкащини простежується наступним чином: спочатку набули поширення застосування міхурів свійських тварин і риб (таке вікно взимку затулялося зсередини мохом, гіпсом, глиною, забивалося дошками), надалі у період Київської Русі у вжитку були скляні одношарові шибки прямокутної форми із заокругленими краями, які пізніше змінили вузькі «волокові» вікна без шибок, вирубані у суміжних колодах, та сляби зі слюди. З епохи бароко конструкції вікна змінилися на рамні, завдяки чому можна було встановлювати кількашарові скляні шибки, у цей час збільшилися й розміри отворів, набули поширення в означених регіонах ансамблі декорування вікон віконницями, що поєднувалися з різьбленими китицями лиштиви, гзимсами, декорованими одвірками, ганочками, навісами.

Література:

1. Іващенко Станіслав. Нові віконниці для будинку на Варзара, 12 [Чернівці]. 16 січня 2025 р. URL: <https://www.facebook.com/demer.cn.ua> (дата звернення: 19.04.2025).
2. Інтерв'ю етномузиколога Ірини Данилейко. 30.03.2018. URL: https://gazeta.ua/articles/history/_najstarishe-vikno-yake-bachila-ozdoblene-dvogolovim-orlom-i-slonami-irina-danilejko/829222 (дата звернення: 18.04.2025).
3. Ярова А. Традиційне житло Чернігово-Сіверщини наприкінці XIX – на початку XX ст. *Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету*. 2016. Вип. 45. Т. 2. С. 108–111.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-500-9-26>

ТРАДИЦІЙНІ КУЛЬТУРНІ КОДИ УКРАЇНСЬКОГО ОРНАМЕНТУ В ДИЗАЙНІ СЦЕНІЧНОГО ПРОСТОРУ

Пращур О. В.

*студентка I курсу магістратури факультету технологій та дизайну
Український державний університет імені Михайла Драгоманова*

Дерман Л. М.

*кандидат філософських наук, доцент,
завідувач кафедри дизайну факультету технологій та дизайну
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

У сучасному українському мистецтві дедалі частіше митці звертаються до етнокультурної спадщини як до важливого джерела формування ідентичності.

Сценографія – це не просто художнє оформлення театральної вистави, а складний процес створення простору, який транслює значення, емоції та культурні коди. У цьому контексті український орнамент виконує роль не лише декоративного елементу, але і семантичного, ідентифікаційного інструменту, що дозволяє глядачеві відчувати традиції народу. Поняття культурний код – це певний набір символів, смислів, образів, які є зрозумілими маркерами певної національної або соціальної спільноти. У сценографії ці коди транслюються через колір, форму, орнаментику, фактуру матеріалів. Залучення українського орнаменту до сценічного простору – це спосіб